

Sygn. akt III AUa 2111/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Lena Jachimowska SSA Witold Nowakowski
Protokolant	Dawid Krasowski

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2019 r. w Katowicach

sprawy z odwołania B. P. (B. P.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie ustawodawstwa właściwego

na skutek apelacji ubezpieczonej B. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 2 lipca 2018 r. sygn. akt VI U 201/18

oddala apelację.

/-/SSA L.Jachimowska /-/SSA M.Procek /-/SSA W.Nowakowski

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 2111/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 2 lipca 2018 r. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej w punkcie 1 oddalił odwołanie B. P. od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 7 grudnia 2017 r. stwierdzającej, że ubezpieczona B. P. podlegała ustawodawstwu polskiemu w okresie od 1 marca 2017 r. do 28 lutego 2018 r. w zakresie ubezpieczeń społecznych, zaś w punkcie 2 orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, iż ubezpieczona B. P. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą na terytorium Polski od dnia 1 października 2002 r. W dniu 1 marca 2017 r. D. H. - pełnomocnik - złożył do organu rentowego wnioski o ustalenie właściwego ustawodawstwa od dnia 1 marca 2017 r. w związku z równoczesnym zatrudnieniem u pracodawcy posiadającego swoją siedzibę na terytorium Republiki Czeskiej (...) s.r.o.) oraz prowadzeniem działalności na własny rachunek na terenie Polski.

Na podstawie przedłożonych dokumentów organ rentowy w piśmie z dnia 13 marca 2017 r. ustalił, że ubezpieczona w okresie od 1 marca 2017 r. do 23 lutego 2018 r. podlega w zakresie ubezpieczeń społecznych ustawodawstwu czeskiemu, o czym zawiadomił czeską instytucję ubezpieczeniową, wskazując, iż oczekuje na jej stanowisko w terminie 2 miesięcy od daty poinformowania o tymczasowym ustaleniu ustawodawstwa czeskiego.

Następnie czeska instytucja ubezpieczeniowa w piśmie z dnia 3 lipca 2017 r. nie zaakceptowała powyższego ustawodawstwa, podnosząc, iż w jej ocenie brak jest przesłanek świadczących o wykonywaniu pracy przez ubezpieczoną, zwracając się jednocześnie do Zakładu o udostępnienie dokumentów, na podstawie których Oddział przyjął tymczasowe ustawodawstwo czeskie w okresie od 1 marca 2017 r. do 28 lutego 2018 r. Organ rentowy pismem z dnia 25 sierpnia 2017 r. przesłał czeskiej instytucji ubezpieczeniowej informacje i dokumenty, na których oparł swoje ustalenia dotyczące ustawodawstwa czeskiego. Jednocześnie pismem z dnia 22 września 2017 r. poinformował ubezpieczoną o sprzeczności wniesionym przez czeską instytucję ubezpieczeniową.

W piśmie z dnia 23 października 2017 r. czeska instytucja ubezpieczeniowa stwierdziła, że w przypadku B. P. winno mieć zastosowanie ustawodawstwo polskie w zakresie ubezpieczeń społecznych, ponieważ brak jest przesłanek świadczących o wykonywaniu przez odwołującą się pracy na terytorium Republiki Czeskiej, stąd też organ ten odmówił wydania jej zaświadczenia A1.

Na tej podstawie organ rentowy decyzją z dnia 7 grudnia 2017 r. – w oparciu o przepisy art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 11 ust. 1. i ust. 3a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i art.16 ust.1, 2 , 3 i 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącego wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia - ustalił, iż w stosunku do B. P. właściwym ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych w okresie od 1 marca 2017 r. do 28 lutego 2018 r. jest ustawodawstwo polskie.

Od powyższej decyzji ubezpieczona złożyła odwołanie podnosząc, iż postępowanie w przedmiocie wydania zaświadczenia A1 nie zostało zakończone i nadal się toczy.

Nie została również wydana decyzja odnośnie objęcia ubezpieczeniem społecznym przez czeską instytucję ubezpieczeniową, zatem zaskarżona decyzja winna być uchylona jako wydana przedwcześnie, względnie niniejsze postępowanie winno być zawieszona do czasu zakończenia postępowania na terytorium Czech.

Zdaniem Sądu Okręgowego istota sporu w niniejszym postępowaniu dotyczyła kwestii ustalenia dla ubezpieczonej właściwego ustawodawstwa dla ubezpieczenia społecznego zgodnie z przepisami prawa wspólnotowego od 1 marca 2017 r. do 28 lutego 2018 r. w sytuacji, gdy ubezpieczona twierdziła, że prowadzi działalność gospodarczą na terenie Polski, a na terenie Czech była zatrudniona w oparciu o umowę o pracę.

Odnosząc się do zgłoszonego odwołania, Sąd ten przywołał art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, wskazując, iż osoba, która normalnie wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich podlega ustawodawstwu państwa

członkowskiego, w którym wykonuje swą pracę najemną. Z powyższego wynika, że ustalanie ustawodawstwa właściwego odbywa się według dwóch zasad: miejsca wykonywania pracy (lex loci laboris) oraz podlegania jednemu ustawodawstwu. Jednak, aby ubezpieczony mógł skorzystać z dobrodziejstwa objęcia ubezpieczeniem społecznym z tytułu miejsca wykonywanej pracy i ustalenia dla niego ustawodawstwa czeskiego winien – według Sądu Okręgowego - wykazać, że na terytorium Czech wykonuje pracę i że z tego tytułu został zgłoszony do ubezpieczeń społecznych na terenie tego kraju poprzez przedłożeniu druku A 1 (nie jest wystające samo opłacanie składek na ubezpieczenie).

Sąd Okręgowy zwrócił przy tym uwagę, że odwołująca się B. P. twierdzi, że w spornym okresie pracowała na rzecz (...) s.r.o. na terenie Czech, jednak czeska instytucja ubezpieczeniowa odmówiła wydania formularza A 1.

W ocenie tegoż Sądu powyższa decyzja (pomimo, że nie jest prawomocna) jest dokumentem wiążącym dla polskiej instytucji ubezpieczeniowej. Dopóki znajduje się ona

w obrocie prawnym na terytorium Czech, musi być respektowana przez polską instytucję ubezpieczeniową. W momencie wydania przedmiotowej decyzji nie istniały żadne podstawy aby wyłączyć ustawodawstwo polskie w stosunku do odwołującej w okresie od 1 marca

2017 r. do 28 lutego 2018 r.

Sąd Okręgowy podniósł także, iż ze względu na różnice między ustawodawstwami krajowymi co do określenia przedmiotu ubezpieczenia społecznego, wprowadzono zasadę,

że uwzględnianie okoliczności lub wydarzeń mających miejsce w jednym państwie członkowskim nie może w żaden sposób sprawiać, że właściwym dla nich stanie się inne państwo ani, że będzie się do nich stosować jego ustawodawstwo. Określenie ustawodawstwa właściwego wskazującego na instytucję miejsca świadczenia pracy najemnej wyłącza możliwość dokonania oceny przez instytucję miejsca zamieszkania, czy stosunek prawny będący podstawą objęcia ubezpieczeniem społecznym w kraju świadczenia pracy jest ważny według prawa miejsca zamieszkania ubezpieczonego. Nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa a tym samym stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa wykonywania pracy podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/04 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Istotnym jest jednak – jak podaje Sąd Okręgowy - że organ rentowy ani sądy nie mogą spowodować sytuacji, w której osoba prowadząca działalność i wykonująca pracę najemną

w różnych państwach członkowskich Unii nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu

lub że będzie podlegała ustawodawstwu więcej niż jednego państwa. Stwierdzenie zaś,

iż odwołująca nie podlega ubezpieczeniom społecznym na terytorium Polski doprowadziłoby do sytuacji, iż nie podlega ona w ogóle ubezpieczeniom, skoro czeska instytucja ubezpieczeniowa w drodze decyzji wyłączyła ją z ubezpieczenia społecznego na terytorium Czech. Sąd ten podniósł przy tym, iż zgodnie z art. 83a ust. 1. ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub

z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. odwołanie oddalił.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd ten orzekł zgodnie z treścią art. 98

§ 1 i 3 k.p.c. w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

W apelacji od zaprezentowanego rozstrzygnięcia B. P. zarzuciła Sądowi pierwszej instancji:

1. **naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. poprzez brak rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na błędnym uznaniu, że strona ubezpieczona nie podlega zagranicznemu ustawodawstwu;**

1. **naruszenie prawa materialnego, tj. art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. poprzez ich nie zastosowanie pomimo, że przedstawione przez dokumenty wskazują iż ubezpieczony był zatrudniony za granicami Polski jako pracownik i tym samym wykonuje pracę najemną co oznacza, że ZUS niesłusznie wydał decyzję stwierdzającą że podlega polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych;**

2. **naruszenie prawa materialnego mające wpływ na treść wydanego wyroku, a to błędną wykładnię art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. przez postawienie przed wnioskodawcą obowiązku przedstawienia Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych dokumentów i dowodów potwierdzających wykonywanie pracy i przerzucenie na nią ciężaru dowodu rzeczywistego wykonywania pracy w innym państwie członkowskim i w konsekwencji przyjęcie, że to organ ubezpieczeniowy, a następnie Sąd pierwszej instancji na podstawie przedłożonych dowodów wykonywania pracy i potwierdzeń wypłat wynagrodzenia jako instytucje miejsca zamieszkania są władne dokonywać oceny stosunku prawnego powstałego zgodnie z zagranicznymi normami;**

3. **naruszenie prawa materialnego mające wpływ na treść wydanego wyroku, a to art. 22 k.p. oraz art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p. poprzez zignorowanie zasady, iż stosunek ubezpieczenia społecznego podlega prawu miejsca wykonywania pracy (lex loci laboris) i dokonanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a później Sąd I instancji oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym, podczas gdy ocena ta mogła nastąpić wyłącznie na podstawie wskazanych przez normę kolizyjną przepisów miejsca świadczenia pracy i mogła być dokonana tylko przez organ władny te przepisy stosować; -**

4. **bezpodstawne zastosowanie art. II ust. 3 rozporządzenia, o którym mowa w uzasadnieniu orzeczenia oraz art. 16 ust. 4 rozporządzenia, o którym mowa w uzasadnieniu orzeczenia w sytuacji gdy nie istniały żadne podstawy do ich zastosowania, zwłaszcza, iż decyzja zagranicznego organu nie jest prawomocną;**

5. **błędne ustalenie stanu faktycznego m.in. poprzez ustalenie, iż skarżąca nie wykonuje pracy na podstawie umowy o pracę za granicami Polski. Błędne ustalenie stanu faktycznego polegające na ustaleniu, iż nieprawomocne orzeczenie zagranicznego organu wywołuje skutki prawne;**

6. **bezpodstawne zastosowanie art. 5 rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009 w sytuacji gdy nie zaistniały przesłanki do jego stosowania, a mianowicie nie prawomocne „dokumenty” nie wywołują żadnych skutków prawnych;**

7. **naruszenie przepisów art. 16 w/w rozporządzenia w sytuacji gdy zagraniczna instytucja ubezpieczeniowa nie odpowiedziała w terminie (pismo z 13 marca 2017 r.) przewidzianym przez przepis co do ustalenia tymczasowe podleganie zagranicznemu ustawodawstwu to przedmiotowe ustalenia stało się ostateczne i nie można obecnie zmieniać ustawodawstwa na podstawie nieprawomocnych „twierdzeń” zagranicznej instytucji zgłoszonych po upływie terminu do wniesienia sprzeciwu pismo z 3 lipca 2017 r.;**

8. błędne ustalenia stanu faktycznego, albowiem w okresie wykonywania pracy za granicami ubezpieczona tam również przebywała, co także powinno skutkować ustaleniem ewentualnego tymczasowe podlegania ubezpieczeniu poza granicami Polski;

9. błędne ustalenie, iż nieobjęcie skarżącego polskim ustawodawstwem spowoduje, że nie będzie podlegał żadnemu ustawodawstwu w sytuacji gdy okres ten już dawno minął i w tym okresie skarżący był objęty zagranicznym ubezpieczeniem - dowód ubezpieczenia będzie przedstawiony na rozprawie. A zatem skarżący nie potrzebuje objęcia ustawodawstwem co do którego okres już dawno minął i nie może do być argument do utrzymania decyzji.

W oparciu o przedstawione zarzuty skarżąca wniosła o zmianę wyroku i orzeczenia co do istoty sprawy, o podleganiu przez ubezpieczonego w spornym okresie ustawodawstwu państwa gdzie wykonuje pracę najemną, ewentualnie o uchylenie zaskarżanego wyroku Sądu Okręgowego oraz decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi ubezpieczeniowemu ze wskazaniem na stwierdzone uchybienia przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego, a także o zasądzenie od organu ubezpieczeniowego na rzecz odwołującej się strony kosztów procesu, w tym kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Apelująca wniosła także o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego zakończenia postępowania za granicami Polski w zakresie ustalenia wykonywania tam pracy i podleganiu tam ubezpieczeniom.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji jako własne uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie rozważań należy zwrócić uwagę, że w piśmie z dnia 3 lutego 2017 r. organ rentowy, odwołując się do treści formularza A1 wydanego przez czeską instytucję ubezpieczeniową, poinformował B. P., że w okresie od dnia 1 marca 2016 r.

do 28 lutego 2017 r. właściwym dla niej było ustawodawstwo czeskie.

W dniu 18 lutego 2017 r. wnioskodawczyni wystąpiła do ZUS Oddział w B. z żądaniem ustalenia dla niej właściwego ustawodawstwa z tytułu wykonywania pracy najemnej w Czechach w firmie (...) s.r.o. C. i prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Polski „w związku z zakończeniem ważności formularza A1”.

W piśmie z dnia 13 marca 2017 r. organ rentowy ustalił tymczasowo, że w okresie od 1 marca 2017 r. do dnia 28 lutego 2018 r. właściwym dla ubezpieczonej jest ustawodawstwo czeskie.

Z kolei w piśmie z dnia 3 lipca 2017 r. czeska instytucja ubezpieczeniowa stwierdziła, że tak oznaczone tymczasowe ustawodawstwo nie może zostać przyjęte.

Następnie w piśmie z dnia 15 września 2017 r. organ rentowy podniósł, iż skoro czeska instytucja ubezpieczeniowa w piśmie z dnia 3 lipca 2017 r. podała, że nie ma przesłanek aby B. P. świadczyła pracę na terytorium Republiki Czeskiej, B. P. tymczasowo podlega ustawodawstwu polskiemu w okresie od dnia 1 marca 2017 r. do dnia 28 lutego 2018 r. i powinna zgłosić się do polskiego systemu zabezpieczenia społecznego od dnia 1 marca 2017 r.

Czeska instytucja ubezpieczeniowa przedstawiła organowi rentowemu kopie pisma z dnia 23 października 2017 r., w którym poinformowała (...) s.r.o., że nie stwierdziła aby B. P. realnie i faktycznie wykonywała pracę na terenie republiki Czeskiej, co oznacza, że nie zostały spełnione warunki do zastosowania czeskich przepisów ubezpieczenia społecznego

W dniu 7 grudnia 2017 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Bezpodstawne są zarzuty skarżącej odnoszące się do naruszenia prawa materialnego. Analizę zasadności zarzutów należy rozpocząć od przypomnienia, że z podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku wynika, że skarżąca ustalenie jako właściwego ustawodawstwa czeskiego wiąże z podjęciem zatrudnienia w Czechach.

Zgodnie bowiem z art. 11 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2004.166.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem podstawowym), kluczową zasadą koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej, zakładającą rzeczywiste istnienie konkurencyjnych tytułów ubezpieczenia, jest podleganie ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego. Z zasady tej wynikają dyrektywy postępowania dla instytucji państw członkowskich oraz organów odwoławczych regulowane przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2009.284.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem wykonawczym).

Wobec powyższego, opisana w treści art. z art. 16 rozporządzenia wykonawczego procedura uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego, toczy się w istocie bez udziału osoby, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich. Kończy się zaś poinformowaniem zainteresowanego przez instytucję właściwą państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone, jako mające zastosowanie, o tym, które ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017 r., III UK 50/16).

W tych okolicznościach, przedmiotem decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jako instytucji państwa członkowskiego, w którym osoba, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich, ma miejsce zamieszkania (po przeprowadzeniu procedury uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego) powinno być, zgodnie z zasadą terytorialności przyjętą w art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego i art. 83 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, nie tyle wskazanie ustawodawstwa właściwego, bo czyni to - zgodnie z art. 16 ust. 5 rozporządzenia wykonawczego - instytucja właściwa (której ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone), lecz będące następstwem tego określenia ustalenie, że po określonym w decyzji dniu do wymienionej osoby nie ma zastosowania polski system zabezpieczenia społecznego. Odnosząc się wprost do wniosku apelacji o ustalenie ustawodawstwa czeskiego, podnieść należy, iż instytucja miejsca zamieszkania może wydać decyzję, że ustala ustawodawstwo właściwe jej państwa członkowskiego, albo decyzję stwierdzającą, że ustawodawstwo jej państwa nie jest właściwe (tak: Krzysztof Ślebzak, Ustalenie ustawodawstwa tymczasowego na podstawie rozporządzeń 883/2004 oraz 987/2009, PiZS 2014 nr 7).

Z przywołanej wyżej, a ujętej w treści art. 11 ust. rozporządzenia podstawowego, zasady terytorialności wynika, że nie jest dopuszczalna – do czego w istocie zmierza skarżąca w odwołaniu i apelacji - ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12).

Jednocześnie trzeba pamiętać, że gdy - tak jak w niniejszej sprawie - obie instytucje państw członkowskich dojdą do wspólnego porozumienia, to ma ono decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich (ewentualnie uniknięcia sytuacji, w której dana osoba nie będzie

podlegała żadnemu ustawodawstwu), a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego dla zainteresowanego ze względu na wysokość składek. Konkludując powyższy wywód wskazać należy, że wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego oznacza poddanie tej kwestii procedurze przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego, której efektem jest wspólne porozumienie państw członkowskich, zapobiegające podwójnemu (lub wielokrotnemu) podleganiu ubezpieczeniu społecznemu albo nieobjęciu ubezpieczeniem w żadnym państwie członkowskim. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 września 2016 r. (I UZ 14/16), trafnie wskazał, iż wyznaczone zakresem art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego obowiązki instytucji właściwej miejsca świadczenia pracy (w tym przypadku czeskiej) sprowadzają się do udzielenia (także z własnej inicjatywy) stosownych wyjaśnień i przedstawienia swojego stanowiska (opinii) odnośnie do ustawodawstwa właściwego. Ani przepisy rozporządzenia wykonawczego, ani też decyzja Nr A1 Komisji Administracyjnej nie stawiają bowiem w tym zakresie żadnych wymagań formalnych, w szczególności nie wymaga się wydania przez instytucję właściwą miejsca wykonywania pracy najmniejszej formalnej decyzji w indywidualnej sprawie. Opinia ta może więc przybrać postać pisma (informacji), stąd dla oceny, czy przedstawione w nim stanowisko ma zastosowanie do indywidualnej sytuacji zainteresowanego występującego z wnioskiem o ustalenie ustawodawstwa, ważna jest jego treść. Jeśli w informacji podaje się, że pracownicy nie świadczyli rzeczywistej pracy, a następnie instytucja ubezpieczeniowa państwa członkowskiego, w którym ma siedzibę podmiot zatrudniający, wydaje decyzję ustalającą, że w stosunku do ubezpieczonego jako pracownika tego podmiotu „nie powstały obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne”, to jest to równoznaczne z wyrażeniem stanowiska odnośnie do braku tytułu do podlegania pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu, a w konsekwencji stanowiska o braku konkurencji tytułów ubezpieczenia w rozumieniu art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego (por. uzasadnienie postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2018 r., II UK 172/17).

Ponadto podkreślić należy, gdy zatem - tak jak w niniejszej sprawie - obie instytucje państw członkowskich dojdą do wspólnego porozumienia, to ma ono decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich (ewentualnie uniknięcia sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu), a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego dla zainteresowanego ze względu na wysokość składek. Konkludując powyższy wywód wskazać należy, że wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego oznacza poddanie tej kwestii procedurze przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego, której efektem jest wspólne porozumienie państw członkowskich, zapobiegające podwójnemu (lub wielokrotnemu) podleganiu ubezpieczeniu społecznemu albo nieobjęciu ubezpieczeniem w żadnym państwie członkowskim. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 27 września 2016 r. (I UZ 14/16) oraz z dnia 13 listopada 2018 r. (II UK 473/17), trafnie wskazał, iż wyznaczone zakresem art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego obowiązki instytucji właściwej miejsca świadczenia pracy (w tym przypadku brytyjskiej) sprowadzają się do udzielenia (także z własnej inicjatywy) stosownych wyjaśnień i przedstawienia swojego stanowiska (opinii) odnośnie do ustawodawstwa właściwego. Ani przepisy rozporządzenia wykonawczego, ani też decyzja Nr A1 Komisji Administracyjnej nie stawiają bowiem w tym zakresie żadnych wymagań formalnych, w szczególności nie wymaga się wydania przez instytucję właściwą miejsca wykonywania pracy najmniejszej formalnej decyzji w indywidualnej sprawie. Opinia ta może więc przybrać postać pisma (informacji), stąd dla oceny, czy przedstawione w nim stanowisko ma zastosowanie do indywidualnej sytuacji zainteresowanego występującego z wnioskiem o ustalenie ustawodawstwa, ważna jest jego (pism z dnia 3 lipca 2017 r. i 23 października 2017 r. - w aktach organu rentowego) treść. Ponadto podkreślić należy, iż również wspólnemu porozumieniu, o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, ustawodawca unijny nie nadał jakiegóż instytucjonalnej formy. Natomiast gdy obie instytucje właściwe dojdą do wspólnego porozumienia, to ono ma decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego. Należy dodać, że w sytuacji, gdy obie instytucje właściwe dojdą do wspólnego porozumienia, to ono ma decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia

w różnych państwach członkowskich albo zapobieżenie sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu, a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego dla zainteresowanego (np. ze względu na wysokość składek). Zatem, z punktu widzenia ustalenia ustawodawstwa w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego istotne jest, aby w jego wyniku zainteresowany został objęty ubezpieczeniem tylko w jednym państwie członkowskim. Wprawdzie odbywa się to z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia podstawowego zawierającego normy kolizyjne, ale nie oznacza to, że zainteresowany może w oparciu o nie kwestionować przed organem jednego państwa członkowskiego (miejsca zamieszkania) wspólne porozumienie, a właściwie weryfikować stanowisko zajęte przez drugie państwo członkowskie (miejsca wykonywania pracy najemnej) o nieistnieniu w tym państwie ważnego tytułu ubezpieczenia, żądając ustalenia wybranego przez siebie ustawodawstwa.

Wypada przy tym zauważyć, iż jeśli intencją zainteresowanej jest uzyskanie potwierdzenia podlegania wskazanemu przez niego ustawodawstwu, to temu służy wniosek o wydanie poświadczenia na formularzu A1, którego podstawę stanowi art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego. Wówczas ocena takiego żądania należy do organów i instytucji właściwych tego państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo miałyby być zastosowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017 r., II UK 248/16). Ubezpieczona nie wykazała, że dysponuje aktualnym stosownym (obejmującym sporny okres) formularzem A1 (formularzem E 101) wydanym przez czeską instytucję. Legitymowanie się poświadczeniem na formularzu A1 o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu w państwie członkowskim miejsca wykonywania pracy najemnej nie może być zatem ignorowane przy ustaleniu ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego (zob. art. 5 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego) i dopiero jego wycofanie lub uznanie za nieważne, po ponownym rozpatrzeniu podstaw jego wydania, umożliwia ustalenie ustawodawstwa państwa członkowskiego miejsca zamieszkania. Jeśli natomiast chodzi o dokument w postaci poświadczenia rejestracji systemie ubezpieczenia społecznego innego państwa członkowskiego, to jest on tylko dowodem zgłoszenia do ubezpieczenia, które samo w sobie z całą pewnością nie przesądza o istnieniu ważnego tytułu do objęcia ubezpieczeniem.

Należy w związku z tym zważyć, że tytuł ubezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność gospodarczą w Polsce powstaje z mocy ustawy, więc decyzje dotyczące objęcia określonym ubezpieczeniem społecznym mają charakter deklaracyjny. Podkreśla się jednak, że ich wydanie wywołuje określony w nich skutek w czasie, co prowadzi do powstania gwarancyjnego stosunku prawnego, w trakcie którego podmiot decyzji staje się podmiotem praw i obowiązków w zakresie ubezpieczenia społecznego.

Pismo czeskiej instytucji w sposób jasny i dostateczny prezentowało zajmowane przez nią stanowisko, co oznacza, iż procedura konsultacji osiągnęła zamierzony cel i brak było podstaw do zwieszenia - toczącego się z udziałem ubezpieczonej - postępowania przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, a następnie przed właściwym Sądem Okręgowym.

Podkreślić przy tym trzeba, że fakt toczącego się postępowania odwoławczego w Republice Czeskiej nie czyni zasadnym zawieszenia postępowania przed krajowym sądem, gdyż w chwili wyrokowania postępowanie w Czechach nie było zakończone, a jego wynik nie był znany i możliwy do przewidzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2018 r., III UZ 10/18).

Reasumując, Sąd drugiej instancji uznał, że apelacja jest bezzasadna i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

/-/SSA L.Jachimowska /-/SSA M.Procek /-/SSA W.Nowakowski

Sędzia Przewodniczący Sędzia